

Zuzany Turkové

Eça de Queirós: *Korespondence Fradiqua Mendese* jako překladatelský problém

Diplomantka patří k výrazným víceletým frekventantům seminářů literárního překladu na bázi portugalštiny (sem. PhDr. Dufkové a sem. PhDr. Havlíkové) a tento obor je pro ni také reálnou budoucí alternativou smysluplného zúročení filologického studia v praxi. Volbou komentovaného překladu za téma diplomové práce současně pokračuje v linii na portugalistice nedávno úspěšně zahájené, která má u určitého typu studentů reálnou šanci v praktickém uplatnění oboru přinést výsledky rovnocenné vědecké dráze – s níž se zároveň nevyklučuje – a přínosné pro kultivaci společnosti. Účelem tu není překlad sám o sobě, byť ten je těžištěm práce: jde jednak o stanovení filologických předpokladů porozumění dílu a jeho výklad, jednak o vymezení kritérií překladu v mezích daných možnostmi cílového jazyka včetně jejich ověření v praxi. Překládaný text tedy není podkladem teoretické translatologické nadstavby, nýbrž naopak filologický rozbor tu slouží k produkci výsledného českého textu, přičemž diplomant ohledává terén, na němž v budoucnu může znalostí získaných během studia využívat ať už na poli uměleckého překladu, nebo psaní komentářů k vydávaným dílům.

Zuzana Turková tímto způsobem přistoupila k dosud nepřeloženému velmi specifickému textu portugalského klasika druhé poloviny 19. století Eça de Queiróse.

Práce je členěna do čtyř nestejně dlouhých kapitol. V souladu se zadáním nejprve podává stručnou informaci o autorově životě a tvorbě v kontextu portugalské a šířeji evropské literatury, vesměs na bázi sekundárních zdrojů. Druhá kapitola je věnována překládanému dílu, kolektivní genezi fradiquovské mystifikace počínaje a originální kapitolou o Fradique Mendesovi coby inspiraci soudobého angolského literárního pokračování konce. Společně s brazilskou epizodou svého mystifikačního působení tak protagonista obsáhne základní opěrné body lusofonního světa na třech kontinentech. Diplomantka se mimo jiné dotkne problému ironicky traktovaného dandysmu a portugalského „francesismu“ – provinčního komolení nekriticky přejímaného francouzského kulturního vzoru.

Nejrozsáhlejší, třetí kapitola je věnována překladu od východisek překladatelského přístupu a zdůvodnění výběru překládaného textu přes překlad sám (v rozsahu čtyřiceti stran) po následný komentář ke konkrétním překladatelským řešením. Významnou součástí překladu tvoří podrobné poznámky pod čarou, přesahující svým záběrem běžný formát poznámek v knižně publikované knize. Tato forma nadstandardních vysvětlivek byla zvolena s jasným záměrem ukázat v detailu jednotlivé kroky, které vytvářejí nezbytně předstupně úplného pochopení interpretovaného textu. Queirósův text se hemží dobovými narážkami společensko-historickými i literárními, staví na klasickém řecko-latinském vzdělání a samozřejmě počítá se znalostmi evropského snoba, ne-li přímo intelektuála konce 19. století, které se ani zdaleka neomezují na portugalské prostředí, ba ani na evropský kontinent.

Diplomantka k této složce práce přistoupila velmi zodpovědně, třebaže musela obsáhnout sumu informací dalece přesahující studovaný obor.

Čtvrtá kapitola se velmi invenčně zabývá problematikou fradiquovské heteronymie: diplomantka v ní projevila cit pro jemné nuance textu a vpravdě překladatelskou všímavost k detailům, které vyvstanou právě při dlouhodobém soužití s ním.

Pokud jde o překlad sám, je dokladem seriózní překladatelské práce na velkém díle. Queirós je autor nesmírně obtížný, brilantní stylist a rafinovaný ironik, v tomto případě text ještě obohacující o komplikovaně mystifikační polohu spíše než rovinu. Vzhledem k náročnosti úkolu by bylo nespravedlivé začátečnický překlad soudit absolutními měřítky a metoda nezasahování by se mýjela i s didaktickým účelem práce. Nedotčeny redakčními zásahy ostatně ke čtenářům nepřicházejí ani rukopisy profesionálních překladatelů. Překlad se tedy v průběhu práce vyvíjel jako v případě autentické redakční spolupráce, kdy diplomantka reagovala na konzultantčiny návrhy a nakládala s nimi podle svého nejlepšího uvážení. Že je nepřejímala bezvýhradně, o tom svědčí mj. případy, v nichž se názorově rozešly (za všechny citujme název sbírky *Kamenné brilianty*). Jak je uvedeno v práci, takto dotazena je zhruba polovina přeloženého textu. Se zbytkem je pochopitelně ještě třeba pracovat, nicméně z jeho úrovně jasně vysvítá, že základní poloha včetně své jasně adaptační tendence byla zvolena dobře.

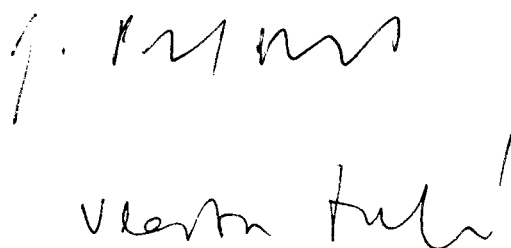
Diplomantka leckdy až hyperambiciózně zúročila znalosti nabyté v průběhu fakultních překladových seminářů: její ostražitost vůči všem nástrahám textu je dokladem patřičně zostřené všímavosti, která si už jednou provždy bude vědoma možných úskalí pod pokojnou hladinou, než jí zkušenost dodá klidu optimální míry nezbytného kompromisu. Na druhé straně je třeba ocenit její schopnost přenést queirósovského mystifikačního ducha na metatextovou úroveň (srov. jména profesorů na s. 76).

Pro českého vnímatele představuje nesporně objevné kuriosum začlenění také „Libušina soudu“ do této mystifikační řady portugalské provenience (viz s. 56).

Celek diplomové práce má velmi dobrou stylistickou úroveň, minimum přehlédnutých chyb (systémově: nečeské psaní uvozovek) a až na drobnosti dodržuje platná formální doporučení.

Diplomantka podle mého názoru prokázala zvládnutí tématu a schopnost vytěžit z něj originální závěry i nad rámec zadání. Přestože v překladu samém jsou ještě rezervy, považuji je za velmi solidní základ k dopracování pro případné knižní vydání.

Navrhuji hodnocení diplomové práce známkou „velmi dobře“ až „výborně“.

J. M. M.
V. K. K.

V Praze 19. května 2009